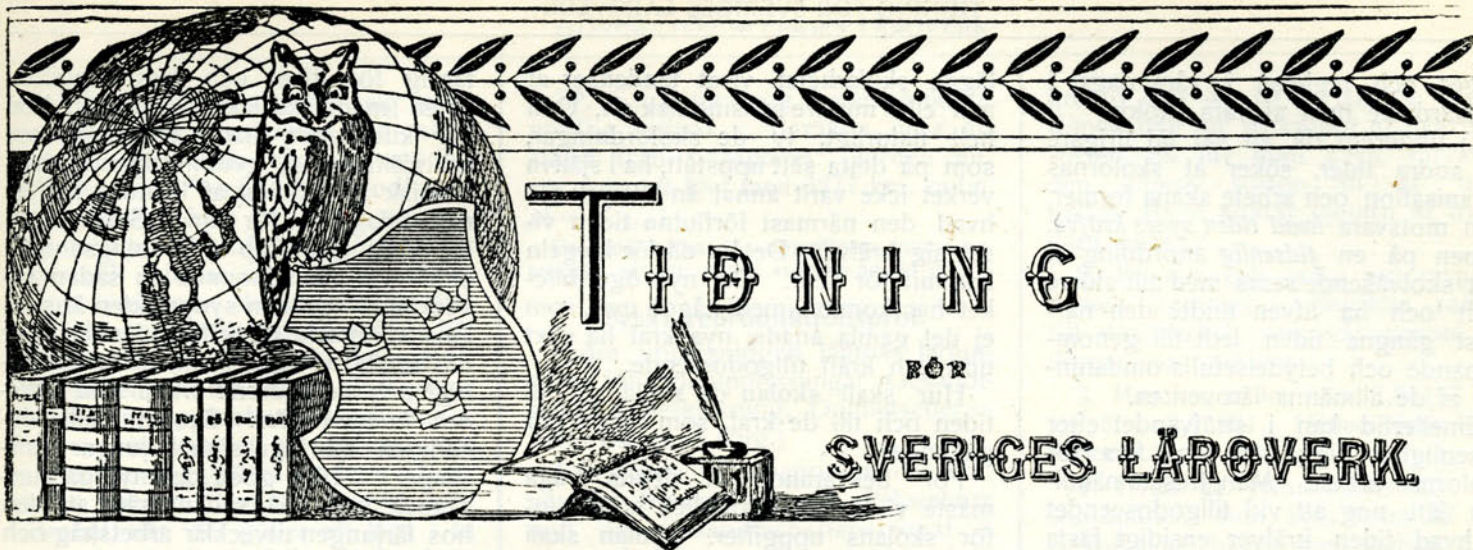

N:r 16—17

Lördagen den 11 december 1909

9:de årg.

PRENUMERATIONSPRIS:
Kr. 4: 50 pr helår (postarvodet
inberäknadt).

LÖSNUMMER 20 ÖRE.

Prenumeration sker å närmaste
poststation.

Redaktör och ansvarig utgivare:
Lektor RICH. NORDIN.

Post- och telegrafadress: *Skoltidningen, Östersund.*
Rikstelefon.

Östersund 1909. Östersunds-Postens Tryckeri Aktiebolag.

ANNONSPRIS:
Efter texten 10 öre pr millimeter,
före texten 15 öre,
utländska annonser 20 öre.

UTGIFNINGSTID:
Två gånger i månaden.

Tidning för Sveriges läroverk,

som nu anmäler sin **10:de** årgång, kommer från och med nästa års början i den förändrade ställningen, att den utgifves från en mera central ort. Denna omständighet skall gifvetvis vara till gagn för tidningen, då det hädanefter blir för redaktionen lättare än det hittills varit att »följa med» och tillgodose de intressen, för hvilka den arbetar. Vi hoppas, att de goda följderna af tidningens flyttning icke skola dröja att visa sig i tämligen påtaglig form.

Tidningen har under det år som gått verkat för åtskilligt, som för läroverken och deras personal varit af vikt, framförallt för *lönefrågan*. Då denna fråga blir alltmera betydelsefull och man inom en ejalltför aflägsen framtid torde kunna motse, att densamma allvarligt kommer på dagordningen inom regering och riksdag, skall tidningen noga följa dess utveckling och bli ett språkrör för de meningsbrytningar, som härutinnan tvifvelsutan bli inom lärarekåren förefintliga.

Tidningen ägnar i lika grad sin uppmärksamhet åt realskolan och gymnasiet och vill under kommande år mera än hittills beakta äfven de enskilda läroverkens intressen och förhållanden.

»Tidning för Sveriges läroverk» räknar emellertid i allt sitt arbete på stöd från lärarekåren, stöd i *medarbetarskap* och stöd i *prenumeration*. Må hvar och en besinna, att han i båda dessa afseenden kan hjälpa till att vår egen tidning blir allt starkare och allt bättre och att därigenom skolans och lärarnes intressen gagnas!

Till sist anhåller redaktionen om benägen ursäkt för de brister och fel, som typografstrejken och dess efterverkningar åstadkommit i tidningens utkomstsätt och allmänna habitus.

Uppsala i december 1909.

Redaktionen af
Tidning för Sveriges läroverk.

**Huru skall skolan ställa sig
till tiden och de kraf, som
denna gör gällande.**

Vid invigningen af Trälleborgs
samskolebyggnad

den 15 november 1909.

Af B. J:son Bergqvist.*)

I en stund sådan som denna, då vi stå i begrepp att till bruk för kom-

*) På vår anhållan har öfverdirektör Bergqvist godhetsfullt ställt till vårt förfogande detta tal, som med skäl kallats »ett pedagogiskt programtal» och är ett ord från autoritativt håll, som det var godt och nyttigt att få höra just nu.

mande tider inviga ett nytt läroverks hus, är det helt naturligt att tanken drages åt framtiden och att blicken i främsta rummet stannar vid den ungdomsskara, som här står samlad, omgifven af dem, åt hvilkas vård och hägn den närmast är anförtrodd: af samhällets målsmän, af fäder och mödrar, af lärare och lärarinnor. När blicken sålunda stannar vid ungdomsskaran, så vidgar sig allt mera synkretsen för det inre ögat. Det är, som när man skådar ut öfver den slättbygd, som mjukt sveper sig kring denna stad: bakgrunden viker allt mer undan, i samma mån som ögat anpassas efter vidderna; nya synrymder träda fram; rummet förlorar sig i ett oändligt perspektiv. Så går det och här i denna stund: nya barnhufvuden med vakna blickar och lifsfriska kinder dyka upp flock efter flock långt bort i det framtida fjärran, som öppnar sig för vår blick.

Och hvad som sålunda ter sig för vårt inre öga det är en bild af den verklighet, som här inom dessa murar under, såsom vi lifligt hoppas, långa tider skall lefva sitt lif. Här skall släkte fostra släkte; hvad som i ett visst ögonblick är nutid skall här bjuda sin eftervärld det fång af kulturens och sedlighetens skatter, som den själf fått i arf af fäder, och här skall det nya släktet öppna hjärtan och sinnen för dessa skatter på samma sätt som jorden om våren full af lifskraft öppnar sig för åkerman- nens utsäde.

Ja, släkte efter släkte! Det är på den inre växelverkan dem emellan, som mänsklighetens utveckling ytterst hvilat. Och den växelverkan grund-

lägges och regleras i våra dagar i afsevärdaste mån af våra skolor.

Ej underligt då, att vår tid ifrigare än andra tider, söker åt skolornas organisation och arbete skapa former, som motsvara *hvad tiden synes kräfva*. Ropen på en *tidsenlig* anordning af vårt skolväsende resas med allt större kraft och ha äfven under den närmast gångna tiden ledt till genomgripande och betydelsefulla omdaningar af de allmänna läroverken.

Emellertid kan i sträfvandet efter tidsenlighet ligga en viss fara för skolornas arbete. Man frestas nämligen lätt nog att vid tillgodoseendet af hvad tiden kräver ensidigt fästa sig vid det slag och det mått af kunskaper, som det närvarande ögonblicket mer eller mindre tillfälligtvis behöfver.

Men när vi spörja efter hvad *tiden* kräver af våra skolor och deras arbete, böra vi ju egentligen se till icke hvad den *närvarande* tiden fordrar, utan hvad *framtiden*, för hvilken vi ju fostra vår ungdom, kan ställa för kraf på dem. Men framtiden ligger ej öppen och klar för oss; utifrån det närvarande ögonblicket och dess erfarenheter kunna vi visserligen anings- och gissningsvis draga våra slutsatser i fråga om åtminstone den närmaste framtiden, men det är dock i alla fall blott de gröfsta konturerna af densamma vi mäktia uppfatta. Vi kunna väl trösta oss med att det i regeln finns ett visst organiskt sammanhang mellan tidsmomenten och däraf sluta, att den närmast kommande tidens kulturlif i väsentliga afseenden skall förete likhet och öfverensstämmelse med den närmast föregående. Men hvad den verkliga nytt i sitt sköte, hvad den i fråga om kunskapens art och omfattning faktiskt kommer att kräfva af det släkte, som skall lefva i den, det veta vi icke. När vi därför med blicken riktad endast på tiden söka inrätta våra skolor, så löpa vi alltid fara att mer eller mindre misstag oss. Vi stå alltid mer eller mindre på gungande grund.

Det lär oss också skolans historia. Så ofta man låtit tidsenlighetssynpunkten i nu antydda mening mera ensidigt bli bestämmande för skolprogrammet, har det inträdt en viss orosperiod, en viss nervös sträfvande att i yttre afseende lappa på och ändra hvad som knappast hunnit träda fram såsom färdigt nytt. Äfven vårt eget lands pedagogiska historia vittnar därom. Sålunda förete det sist-förflutna århundradet en ganska brokig rad af hvarandra hastigt aflösande skolorganisationer och skolordningar. Och i samma mån, som tiden varit orolig och rörlig i socialt och kulturellt afseende, i samma mån ha sträfvandena att omorganisera och om-

lägga skolarbetet visat tendenser af mer eller mindre spasmodisk art. Och helt naturligt, ty de skolordningar, som på detta sätt uppstått, ha i själfva verket icke varit annat än uttryck för hvad den närmast förflutna tiden visat sig kräfva. De ha därför i regeln kommit för sent. Det nya ögonblicket har kommit med något nytt, som ej det gamla anade; nya kraf ha växt upp och kräft tillgodoseende.

Hur skall skolan då ställa sig till tiden och till de kraf, som denna gör gällande?

För besvarande af denna fråga måste vi för ett ögonblick stanna inför skolans uppgifter. Skolan skall vara en bildningsanstalt för lifvet — beskaffenheten och omfånget af bildningen beror sedan på skolans art och uppgift. Men bildningen måste ha sin rot och denna kan ej vara någon annan än kunskapen. Skolans närmaste uppgift är därför att bibringa lärjungarna kunskaper eller att vara en anstalt för undervisning. Men därvid får skolan aldrig glömma, att kunskaperna icke äro mål i sig själfva utan endast medel för ett högre mål. Men det glömmet skolan, när vid skolarbetet hufvudvikten lägges därpå, att lärjungarna skola inom så många läroämnen som möjligt insamla så mångfaldigt vetande som möjligt. Det glömmet skolan, när den, liksom girigmannen samlar sitt mammon, lägger läxa till läxa och i summan af de många läxorna ser högsta målet för sin verksamhet. Man har betecknande kallat en sådan uppfattning af skolarbetet för didaktisk materialism. Ty det är kunskapens materie, som här betyder allt. Äfven om man icke direkt förnekar, så förbiser man i alla fall, att i kunskapen också lefver en ande, en bildande makt, som det gäller att bereda rum och utrymme.

I detta afseende ha våra skolor, trots allt det goda arbete de utfört, skuld på sitt samvete. Men den skulden delar skolan med samhället och målsmännen. När utifrån ropen bli allt starkare på att skolan skall stoppa i sina lärjungar kunskaper från snart sagdt lifvets alla områden, kunskaper färdiga att genast föras till torgs mot kontant valuta, när det ena nya läroämnet efter det andra kastas in på skolans timplan, när det yttre nyttighetsvärdet sättes såsom den högsta måttstocken för hvad den unge lärt, då är det för visso ej underligt, om skolans män och kvinnor sätta pluggläsningens trampkvarn i så rask fart den tunga inrättningen medgifver.

Men hvarken skolan eller allmänheten får slå sig till ro därmed, att de unge, när de lämna skolan, sitta inne med ett visst mångvetande, äfven om detta är aldrig så modernt. »Bildad,

färdig för lifvet och dess uppgifter, är en människa icke i den mån hon har kunskaper, utan i den mån som en själfständig, genomgripande, harmonisk utveckling af hennes krafter och anlag gått för sig». Skolan måste i sin egenskap af bildningsanstalt sträfva att åstadkomma en sådan utveckling. Ur den synpunkten är skolans viktigaste uppgift *att lära de unga att arbeta på egen hand, att själfständigt och målmedvetet bruka sina själs- och kroppskrafter*. Skolan skall visserligen bibringa sina lärjungar kunskaper — rika, goda och nyttiga kunskaper, men på sådant sätt, att den hos lärjungen utvecklar arbetshåg och arbetskraft.

Är skolans uppgift den nu antydda, då är det också klart, att det i fråga om skolans organisation, kurser och arbetssätt icke gör till fyllest att fråga efter hvad *tiden* kräver, det är minst lika viktigt att se till hvad *människonaturen* fordrar. Skolan skall så organiseras och dess arbete så läggas, att den unge, under det att han införas i sin tids kulturella och sedligt skatter, känner, huru han genom eget arbete tillägnat sig dessa, blir allt ifrigare och angelägnare att pröfva sina krafter i dessas tjänst, så att han, när han en gång ställes på den plats i lifvet, dit skolan syftat att föra honom, icke står där handfallen och förläst, utan med friskt mod griper in i den värld, han vet sig tillhöra. Tiden växlar — människonaturen förblir i sina grunddrag sig lik. Det skolarbete, som ensamt inriktar sig på tiden, bygger på lösasand, det som *därjämte* bygger på människonaturens eviga lagar, det hvilat på säker grund.

Anlägges skolans arbete så, att den unge, när han slutat sin skolgång, vet, hur han skall bruka sina krafter i den värld han tillhör, då behöfver man ej heller vara för snar eller för nervös att lappa på och ändra hvad som möjligtvis ej synes så tidsenligt; då betyder det inte så mycket, om den ena eller andra kursen ej var så riktigt afmått. Allt sådant rader sig ändå, ty den som under sin skoltid lärt sig att rätt bruka hufvud och händer, han fyller snart ut hvad som i dessa afseenden kan fattas.

Löser skolan rätt sin uppgift att lära de unga arbeta på egen hand och med egna krafter, då är hon ock på väg att lösa en annan ännu större uppgift, nämligen att i sedligt afseende utveckla eller, som det heter, uppfostra de unga, att ge dem den högsta graden af andens bildning. Ty i det verkliga arbetet, i kraften att handla på egen hand efter höga mål ligga det sedliga lifvets rötter. Men i den punkten kan icke skolan ensam ikläda sig ansvaret. Därtill har hon för många och för mäktiga medarbe-

tare. Hon måste utanför sig söka sin nödvändiga utfyllnad, hon måste framför allt i detta afseende stödjas af hemmen. Förefinnes ett godt samarbete mellan hem och skola, stå skolans lokaler ej blott alltid öppna för fäder och mödrar utan besöka dessa senare verkligen skolan, och är läraren i barnens hem hälsad som en kär medarbetare, då äro goda betingelser för handen för att skolan skall lyckas äfven i sin uppfostrande verksamhet. Men sviker hemmet, då försvåras, om ej rent af omöjliggöres skolans arbete. Möter barnet i hemmet klemig undfallenhet, när det gäller att taga i tu med arbetet, eller stödjdes detta arbete på olämpligt sätt, eller får barnet i hemmet höra förklänande eller af miss-tröende fyllda ord om skolan, då rifver hemmet ned hvad skolan velat bygga upp. Och misslyckas härvid skolan i sitt arbete, då ligger skulden ej hos skolan.

(Forts.)

Realskoleskrifningarna.

Uppgifter för profräkning.

1. En handlande skall fritt leverera 100 hl. potatis till ett pris af 3 kronor 60 öre pr hl. Kostnaden för transport m. m. beräknar han till 19 kronor. Till hvilket pris måste han söka få partiet inköpt för att för-tjäna 10 proc. af inköpspriset?

2. Af tre lampor kan den ena hål-las lysande i 12, den andra i 15 och den tredje i 20 timmar medelst 1 liter fotogen. Huru länge räcka 4 liter fotogen, om alla tre brinna samtidigt och hur mycket har då hvarje lam-pa förbrukat?

3. Aktierna i en bank lyda på 250 kronor. De sista åren har ban-ken utdelat en årsvinst af 9 proc. Under förutsättning, att utdelningen fortfarande blir densamma, hur högt pris kan man betala för fem aktier, om man vill ha 5 proc. på sina penningar?

4. Ett gafvelfält har formen af en liksidig triangel med en höjd af 5 meter. Huru stor är gafvelns yta?

5. Om en bank diskonterar en växel 6 månader före förfallodagen efter 8 proc., huru många procents ränta får då banken på sina pennin-gar?

6. En trissa af mässing, en cen-timeter tjock och en decimeter i dia-meter, väger 658,6 gr. Huru mycket väger en kubikcentimeter mässing?

7*. En rektangelformig åker, hvars sidor förhålla sig som 3:5 och hvars yta är 6 har, skall kartläggas i ska-lan 1:5000. Angif på mm. längden af åkerns sidor på kartan.

8*. S:t Petersburg ligger på 60 gr. nordlig latitud. Beräkna dess af-stånd från nordpolen. (Jorden an-ses vara ett klot med 6377 km. radie. $\pi = 3,1416$.)

De med * försedda uppgifterna kunna be-tecknas såsom något svårare än de öfriga.

Tyskt reproduktionsprof.

(Före uppläsningen lämnas lärjun-garna följande upplysningar: Gesandt-schaft = beskickning, Dolmetscher = tolk, Trauer = sorg.)

Vor einiger Zeit gerieten der chi-nesische Gesandte in St. Petersburg und das Gesandtschaftspersonal in grosse Aufregung. Denn während ei-ner Abwesenheit des Dolmetschers war ein grosser Bogen gelbes Pa-pier, auf dem etwas gedruckt und geschrieben stand, abgegeben wor-den. Keiner von der Gesandtschaft verstand ein Wort Russisch. Aber die Farbe des Papiers zeigte offen-bar, dass der Inhalt trauriger Natur war; denn gelb ist in China die Farbe der tiefsten Trauer. Der Gesandte und seine Leute schlossen hieraus, dass eine sehr hervorragende Per-sönlichkeit gestorben sei. Sie leg-ten deshalb dem Verstorbenen zu Eh-ren sogleich tiefe Trauer an. Als der Dolmetscher zurückkehrte, stellte er fest, dass das Papier, das alle für eine wichtige Trauernachricht gehal-ten hatten, nur die Gasrechnung war.

Tyskt översättningsprof.

Härnösand den 21 oktober 1909.
Käre Otto!

Tusen tack för ditt bref, som jag fick för ett par dagar sedan. Jag blef mycket fövånad, när jag hörde, att du under din vistelse i Sverige varit i Stockholm och sett »den hvi-ta staden». Men du blir nog lika öfverraskad som jag, när du genom detta bref får veta, att jag också sett den mycket omtalade utställnin-gen i vår vackra hufvudstad. Du, som själf varit där, kan tänka dig min glädje, när pappa en dag föreslog denna resa och dessutom sade, att min bror och jag fingo följa med. Jag skrifver nu inte något om utställ-ningen; vi tala hellre om den, när vi nästa vår råkas i Stralsund.

Hälsa dina föräldrar och syskon!
Din tillgifne
Karl.

Mogenhetsskrifningarna.

Matematiska uppgifter för latin-linjen B.

1. En köpman har två sorters tyg. 10 m. af den bättre sorten kosta 5

kronor mer än 10 m. af den sämre. Köper man för 20 kronor af hvardera sorten, så får man 2 m. mera af den sämre sorten än af den bättre. Hvad kostar metern af hvar-dera sorten?

2. En triangels sidor äro resp. 3, 4 och 5 meter. Beräkna radien till den cirkel, som går genom si-dornas midtpunkter.

3. Man vet, att $\log 648 = 2,81157$ och $\log 864 = 2,93651$. Härled härur loga-ritmerna för 2 och 3.

4. Hvad är ytinnehållet af en »halfmåne», som begränsas af två cirkelbågar, bågge med radien r, af hvilka den mindre har gradtalet g?

5. En person köpte för 1 500 kro-nor aktier, hvilkas nominella värde (pari) var 20 kronor på en tid, då de stodo viss procent under pari. Sedan de stigit lika många procent öfver pari, sålde han dem alla utom 60 för 1 000 kronor. Huru många köpte han och till hvilket pris för hvarje akti?

6. Lös ekvationen

$$\sin 2x + \cos 2x = \sqrt{2}.$$

7. Ett tresiffrigt tals siffersumma är 6. Femte multipln af första siff-ran är lika med det tal, som bildas af den andra och tredje. Angif talet.

8. Lös ekvationssystemet

$$x^2 - y^2 = 7$$

$$x^3 + 3x^2y - xy^2 - 3y^3 - x^2 + y^2 = 21.$$

Pensionering af lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroverk.

Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk har till k. m:t afgifvit för-slag angående pensionering af de vid stasunderstödda enskilda läroan-stalter anställda lärarinnor. Detta förslag hvilat i hufvudsak på sam-ma grunder som ett tidigare under år 1907 af öfverstyrelsen afgifvet för-slag i samma fråga. Då emeller-tid den af innevarande års riksdag beslutade löneregleringen beträffan-de de enskilda läroanstalternas lära-repersonal endast afsåg den kvinn-lika lärarepersonalen, har något för-slag angående pensionering af man-liga lärare vid sådana anstalter den-na gång icke ansetts böra framläg-gas.

Hufvudgrunderna för det nu fram-lagda förslaget äro följande:

1) Pensioneringen skall vara obli-gatorisk för alla de lärarinnor i klasserna öfver de förberedande, som

de många rektorsgöromålen; men han var nöjd, blott han visste med sig, att han gjort hvad han kunnat för läroverkets bästa, och då auktoriteter sådana som kanslirådet Gustrin eller öfverdirektör Carlson efter skedd inspektion fällde smickrande omdömen om tillståndet vid läroanstalten, sken Jacobsson formligen upp af belåtenhet och berättigad själfkänsla.

Likväl tror jag icke, att det var dylika erkännanden från högre ort, som skänkte honom den största tillfredsställelsen. Helt säkert var det lärjungarnas tillgifvenhet, som beredde honom den bästa glädjen i hans ansvarsfulla arbete. Han älskade sina lärjungar och älskades af dem tillbaka. Af alla de rektorer, jag kommit i beröring med, vet jag ingen, som stod i så nära och innerligt förhållande till eleverna som Jacobsson. Mången föreställer sig ju annars en rektor som en mer eller mindre barsk och stundom despotisk styresman inom den unga värld, som en rektor är satt att härska öfver. Men Jacobsson hörde icke till denna typ. Han var som en far för sina gossar, och de blickade upp mot honom med samma oräddhet och förtroende, som barn brukar visa gent emot sina föräldrar.

Som lärare var Jacobsson helt säkert en af de mest framstående i vårt land, särskildt som lärare i svenska språket och litteraturhistorien. Hans kunskaper voro gedigna och omfattade de mest skilda lärdomsgrenar, hvilket gjorde, att han kunde öfverta undervisningen i snart sagdt hvilket läroämne som helst. Under lektionerna lade han framför allt an på att intressera sina elever, och jag är öfvertygad om att dessa aldrig tyckte, att en undervisningstimme för honom var lång.

Äfven utanför skolan gjorde Jacobsson sig i hög grad omtyckt. Han var en ytterst angenäm sällskapsmänniska, och det var omöjligt att ha tråkigt i de samkväm, där han var närvarande. Detta veta hans kamrater, som med glädje skola minnas de stunder, då de samlades i hans hem, eller då Hernösands läraresällskap hade sina små trefliga fester. Detta veta bröderna i S. H. T., där Jacobsson var härmästare, och där han höll så många af sina briljanta tal.

Just som talare var Jacobsson alldeles särskildt lyckad. Han talade icke gärna oförberedt, utan han ville på förhand noga öfvertänka, hvad han skulle säga. Men när talet sedan framfördes, verkade det som stundens ingifvelse, tack vare hans utmärkta memoreringsförmåga och hans fulländade föredragningskonst, som uteslöt all stelhet. Hans tal företedde en blandning af djupt allvar och fin humor och visade också, hvilken känslig man Jacobsson innerst var.

Ja, han var en känslig natur, så ytterst känslig, att han ofta led däraf. Han hade behof af tillgifvenhet och sympati, och han dolde icke detta. Men om han möttes af brist på förståelse, om han blef utsatt för personliga angrepp, där illviljan och begär att såra tydligen lyste fram, blef han så smärtsamt berörd, att han endast med svårighet behärskade sig. Han kunde ibland bli vek som ett barn.

Frisinhet var ett utmärkande drag hos Jacobsson. Allt trångbröstadt och småsinnadt hade i honom en fiende. När det gällde åsikter och öfvertygelse, sjöng han alltid frimodigt ut med hvad han hade på hjärtat, äfven om han visste, att han kunde få obehag däraf. Det betydde för honom intet, att han vid dylika tillfällen hade att göra med en öfverordnad person. Han var lika orädd då, som när han talade med en kamrat eller underordnad. Detta förskäffade honom aktning hos alla, som själfva ägde en fast öfvertygelse och ärligt kämpade för sina åsikter. De öfrigas omdömen brydde han sig icke om.

Han kvarstod som rektor till den 1 juli detta år. Trots att han af läroverksöfverstyrelsen var ifrigt ombedd att mottaga förnyadt förordnande, afböjde han detta bestämdt, enär han kände sig icke längre äga den hälsa och den spänstighet, som äro nödvändiga för en rektors kräfvande kall. Han trädde därför frivilligt tillbaka för att under de två år, som återstodo, innan han skulle uppnå pensionsåldern, ägna sig enbart åt lärarens uppgift. Han glädde sig vid tanken på det otium han skulle komma att njuta efter sitt verksamma och sträfsamma lif. Men det blef honom icke för-

unnadt att hinna dit. Döden kom och skänkte honom ett annat, ett bättre och mera ostördt otium, än lifvet kunde bereda honom.

Ett tack för hvad han verkat! Frid öfver han minne!

J. O. Nilsson.

Huru skall skolan ställa sig till tiden och de kraf, som denna gör gällande.

Vid invigningen af Trälleborgs samskolebyggnad

den 15 november 1909.

Af B. J:son Bergqvist.

(Forts.)

Jag har redan antydtt, att vi för kort tid sedan här i landet i fråga om de allmänna läroverken fått till stånd en genomgripande omdaning, en omdaning, för hvilken just detta läroverk är ett typiskt uttryck. Vid genomförandet af den antydda skolreformen och den däraf föranledda omläggningen af undervisningen har man beträffande såväl innehåll som metod, sökt följa de linjer ifråga om verklig tidsenlighet, jag här skisserat. Man har i främsta rummet sökt *organisera* det allmänna läroverket så, att det för läroverket blir möjligt, att på ett med människonaturen öfverensstämmande sätt taga hänsyn till de olika ålders- och utvecklingsskedena hos de unga, att på hvarje stadium bjuda dem hvad som bäst passar för deras fattningsförmåga och intresse och bjuda dem det på ett sådant sätt, att de genom i möjligaste mån eget arbete tillägna sig de kunskaper och färdigheter, som den närvarande tiden kan af dem kräfvat allt efter den plats i lifvet de åtrå.

I sådant syfte har det allmänna läroverket uppdelats i två olika slags skolor. Vi ha numera en lägre skola, kallad realskola eller, om undervisningen därstädes är gemensam för gossar och flickor, samskola. Denna skola är afsedd för barndoms- och de tidigare ungdomsåren och är på samma gång med en själfständig avslutning inriktad på ett visst område af det praktiska lifvet. Vidare ha vi gymnasier, afsedda för den mognare ungdomen och på samma gång för dem, som tänka ägna sig åt högre fackstudier. Hänsynen till människonaturens kraf, till hvad som bäst passar för olika åldrars intressen och krafter, går här hand i hand med en sträfvan att så långt möjligt är tillgodose den närvarande tidens kraf på kunskaper.

Efter samma synpunkter har man sökt anlägga lärokurser och metoder. I fråga om *lärokurserna* har man i främsta rummet medtagit sådant, som, på samma gång det utgör ett positivt vetande af värde för lifvet, kan dana de ungas intelligens och karaktär. Däremot har man utmönstrat en massa enskildheter, som väl icke utan möda förvärfvas men snart glömmas och som till på köpet kunna stå i vägen för den unges andliga och lekamliga växt.

I fråga om *lärometoderna* har man sökt komma ifrån den passiva och mera mekaniska läxmetoden, som trots all god vilja hos vederbörande blott med svårighet låtit sig utrotas. Man har öfverallt beredt största möjliga utrymme åt lärjungarnas själfverksamhet såsom den bästa uppfostrarinnan af arbetskraft och arbetslust. Inom hvarje ämne sträfvat man att leda lärjungarna till ett själfständigt tillägnande af kunskapsmaterialet, så att de framför allt vinna förmågan att på egen hand skaffa sig ytterligare vetande.

Mest typiskt framträda de nya tendenserna på de *naturvetenskapliga läroämnenas* område. Här är det icke längre nog med att lärjungarna i läroboken läsa eller ur densamma lära det eller detta, ej ens nog med att de se läraren utföra ett experiment eller höra honom beskrifva en företeelse eller ett förlopp: de skola själfva i laborationsrummet under lärarens ledning gå samma väg, som forskaren en gång gått, när han nådde sitt resultat. De skola bruka sitt eget hufvud och sina egna händer.

Eller för att välja ett annat ämne, som står de naturvetenskapliga nära, *geografien*. Här skall lärjungen icke lära sig massor af namn och enskildheter, som han väl kan nöta in i sitt minne, men som vid en mera framskriden ålder ej ha större värde än andra meningslösa ramsor, som fastnade i barnminnet och nu dyka upp som ett slags trollformler från längst försvunna dagar. Han skall i stället genom studium af naturen och dess produkter, genom egna mätningar och slutsatser och genom hela den apparat af förstklassiga åskådningsmedel, hvar på vår tid är så rik, se landet och människorna lifslifvande, så att, om han en gång skulle komma ibland dem, det inom honom skall ljuda: »men det här, det har jag sett en gång förut; här vet jag, hur jag skall taga mig fram».

Vid *språkundervisningen* skall han icke fullproppas med löst glosstoff eller tröttsa med grammatiskt rabblande. Han skall införas i det levande språket, hans öra skall göras förtroget med de främmande ljuden, hans tunga skall vänjas att på ett natur-

ligt sätt bruka dem, han skall, så långt tid och anständigheter medgifva, lära känna de främmande folkens tanke- och kulturvärld, så att språket ej ryckes ur det lifssammanhang, som det mer än något annat har med hela det folk, hvars språk det är.

Och i *religionsundervisningen* skall den unge ej bjudas stenar i stället för bröd. I stället för själlösa utanläxor skall han ställas ansikte mot ansikte med de stora personligheter och de mäktiga tilldragelser, den heliga historien såväl som kyrkans historia är så rik på. Han skall lära att fördjupa sig i bibelns heliga urkund för att ej blott vara hänvisad till de lärdomer, som andra trott sig därur kunna hämta, utan själf kunna ösa lifvets vatten. För visso skall det heliga för honom därigenom ej blifva mindre heligt och ej heller mindre brukbart i lifvet.

Tiden tillåter mig ej att vidare fullfölja skolans olika läroämnen. I princip är metoden densamma för dem alla.

Den omläggning af undervisningsmetoderna, som sålunda numera åsyftas, har med nödvändighet återverkat på krafven på *undervisningslokaler*. Så länge det ansågs tillfylle »görande, att läraren gaf läxan» därifrån och dit» och sedermera hörde upp den ur boken, så länge man ej var så nogräknad med, om de ungas kroppskrafter i förtid undergräfvades genom dålig luft och dåligt ljus och hälsovådliga bänkar och bord, då behöfdes ej heller så stor apparat i yttre afseende, för att det hela ändå skulle gå. Men nu äro krafven väsentligt ökade. Skola vi vid vår undervisning kunna lära barnen att rätt öfva och bruka sina krafter, så måste vi först och främst sörja för att de verkligen *besitta* några krafter, framför allt kroppskrafter. Men därtill fordras både ljus och luft. Och sådant finns det lyckligtvis godt om här, där den vida slätten möter hafvets friska vindar. Och skola vi lära våra barn att själfva upptäcka och taga i sin tjänst naturens lagar och krafter sådana de te sig under mikroskopet eller i kemikerns deglar eller i fysikerns experiment, så måste vi bereda plats både åt redskapen och åt de unga. Allt detta har man gjort här på lofvärdaste sätt. Och därför står ock den nya byggnaden här som ett talande vittnesbörd om det nya man nu eftersträfvat.

Jag begagnar därför tillfället att till detta samhälles representanter, herrar stadsfullmäktige, och till byggnadskommittén frambära ett varmt tack för hvad som sålunda utträttats till ungdomens och den fosterländska undervisningens bästa. Jag vågar uttala, att denna samskolebyggnad såväl i pedagogiskt och hygieniskt som i

estetiskt arkitektoniskt afseende hör till det bästa i sitt slag, och detta utan att det finns anledning säga, att vederbörande varit för frikostiga med samhällets medel. En god, flädfri smak och ett sundt pedagogiskt förstånd visa sig öfverallt såsom bestämmande. Och likväl har byggnaden kostat stora summor. Men när samhället sålunda för läroverket underkastat sig kännbara uppoffringar, har det i vederlag i sitt egna händers verk fått en symbol och en underpant på skolarbetets omläggning i den riktning jag antydte. Det lärohus, som nu står här färdigt, innebär ett löfte om det unga släktets uppfostran till arbetsduglighet. Och det löftet har samhället berättigade anspråk på att se infriadt för framtiden.

Huruvida detta löfte kommer att infrias, det beror i närmaste hand på de män och kvinnor, hvilka här få det viktiga värfvet att undervisa och uppfostra de unga. Hvad angår den nuvarande uppsättningen af dessa män och kvinnor, så äro vi berättigade att hysa de bästa förväntningar. Skolans rektor, af hvilken arbetets framgång i främsta rummet beror, har under en lång förtjänstfull verksamhet genom både ord och handling visat, att han med entusiasm omfattar den undervisningens metod och den arbetets planläggning, som i främsta rummet åsyftar en verklig bildning, åsyftar det ungas själfverksamhet och deras fostran till arbetskraftiga och intresserade medborgare. Jag är öfvertygad om att hans föredöme skall hos skolans öfriga lärare och lärarinnor väcka till lif — där den mot förmodan ännu icke finnes — en levande insikt om betydelsen af ett så beskaffadt skolarbete.

Icke utan svårigheter och framför allt icke utan möda utföres ett sådant arbete. Det kostar möda att för hvarje nytt steg framåt i arbetet göra sig fullt klart de vägar och medel, genom hvilka målet bäst kan uppnås, och det kräfver både vaket intresse och finkänslig urskilning för att på det rätta sättet följa de enskilda lärjungarna i deras af individuella anlag betingade olika arbetssätt. Svårast är detta arbete utan tvifvel vid en skola, där gossar och flickor undervisas tillsammans. Framför allt kräves där ett af samförstånd och sympati buret samarbete mellan lärare och lärarinnor.

Det nu antydda arbetssättet har äfven en mera personlig betydelse för läraren. Det är i hög grad ägnadt att hjälpa honom öfvervinna vissa vanskligheter, hvarmed hans kall är förenadt. Den som likt läraren dag ut och dag in på samma tider och i samma rum har att behandla i stort sedt samma läroinnehåll, han löper

lätt fara att stelna i form och slenterian. Han glömmer lätt nog, att den ungdomsskara, som han har framför sig, ej är densamma i år som i fjor och att den ena lärjungen ej är en kopia af den andra. Men nödgas läraren på grund af sin arbetsmetod att ständigt taga hänsyn till sina lärjungars individuella anlag och gåfvor, att ständigt söka efter bästa sättet att lägga lärjungens krafter till sina egna, då nödgas han ock ständigt söka afvinna sitt ämne nya synpunkter och allt mer fördjupa sig i dess innehåll, och då har han hvarken tid eller tillfälle att bli enformig eller slenterianmässig i sitt arbete.

Men framgången i arbetet här vid läroverket beror ej blott af de nya undervisningslokalerna och af läroverkets lärare och lärarinnor. Det beror i mycket hög grad af de kommande släkten, som äro representerade genom ungdomsskaran här framför oss. Och därför nu till slut några ord till Eder, I unge.

Må den högtidliga stund, som nu är inne, slå djupa rötter i Edert minne och under kommande dagar ofta träda framför Edra sinnen, manande och äggande. Må bilden därpå erinna Eder om att för Eder och Edra efterkommandes uppfostran sörjde Edra fäders stad och Edra fäders land på ett sätt, som i högsta grad förpliktar Eder att väl rusta Eder att, till framtida lycka för staden och landet, fortsätta och vidare utveckla hvad vi, den försvinnande generationens människor, endast delvis kunnat medhinna.

I ären *skåningar*, och det betyder icke så litet, ty det betyder bland annat, att I i allmänhet hafven fått goda krafter till arbete. Och det skolen I komma ihåg, att det är en skam och en vanära för en människa, om hon ej har vilja till arbete, och att den skammen och vanäran är allra störst för den, som har krafter till arbete. Man säger icke utan skäl, att hvad människan allvarligt vill, det kan hon merendels. Betänken då, huru mycket den förmår uträtta, som vill hvad han kan. Kommen särskildt under Eder skoltid ihåg, att utan eget arbete är all undervisning fåfång, och att den, som tror, att han ständigt behöfver ledas af andra, han lär sig aldrig att gå.

Jag sade nyss, att det ej betyder så litet, att I ären *skåningar*. Men det finns något annat, som betyder än mer, och det är, att I ären *svenskar*. Ty det betyder, att I hafven ett stort och skönt och dyrbart fädernesland, hvars rika minnen som en ädel skatt går från generation till generation med uppfordran till förvaltning och förkofran. Lyssnen till denna uppfordran och ställen allt Edert arbete i det godas tjänst och i fosterlandets

tjänst. Fosterlandet behöfver alla goda krafter ej minst i våra dagar. Det behöfver söner och döttrar med gammal svensk trofasthet, med ärlighet i ord och handling, det behöfver ett friskt släkte, väl rustadt för kommande värf, med stål i karaktären och med en stark känsla för medborgarens plikter.

Bruken därför såsom goda skåningar och såsom goda svenskar Eder tid och Edra krafter rätt. Då skall förvisso ock den Himmels Gud, som här i vår älskade fosterbygd låter sin sol lysa öfver skördarnas guld och skogarnas grönska, äfven lägga sin välsignelse till det utsäde, som här skall sås i Edra själar.

Under uttalande af den lifliga förhoppningen, att så må ske, förklarar jag härmed detta läroverkshus invigt till sin viktiga uppgift.

Fallet Petrini.

Läroverksöfverstyrelsen har nu fattat beslut beträffande den anmälan, som ursprungligen gjordes af lektorn vid högre allmänna läroverket i Växjö E. Ekedahl mot lektorn därstädes H. Petrini för det denne satt sig i besittning af en modersmålsuppsats, författad af en läroverket tillhörig lärjunge samt sedermera offentliggjort densamma i allmän tidning, hvilken anmälan läroverkets rektor O. Josephson förklarar sig såsom sin egen upptaga. Öfverstyrelsens beslut, som genom resolution expedierats till vederbörande, äfvensom i afskrift till justitiombudsmannen, hvilken särskildt anhållit att få del af beslutet, är, efter redogörelse för hvad i målet förekommit, af följande lydelse:

Öfverstyrelsen har därvid funnit det icke tillhöra öfverstyrelsen att pröfva, hvilken del Petrini kan hafva haft i nämnda uppsats införande i allmän tidning, utan inskränkt sig till att taga under ompröfning hvad som mot Petrini blifvit anmärkt i fråga om dennes förfarande gent emot den lärjunge, som lånat uppsatsen af densamma författare. Då emellertid det icke kunnat med bestämdhet utrönas, i hvad mån de mot Petrini i sist angifna afseende framställda anmärkningar äro grundade, har öfverstyrelsen funnit den mot Petrini gjorda anmälan icke kunna till någon ytterligare öfverstyrelsens åtgärd föranleda.

Från detta beslut, som innefattade föredragandens, läroverksrådet Nordfelts af öfverdirektören Bergqvist och t. f. läroverksrådet Falk biträdda mening, voro läroverksråden Lagerstedt och Fähræus så till vida skiljaktiga,

att de, ansågo att sista stycket i öfverstyrelsens resolution bort hafva följande lydelse:

»Öfverstyrelsen anser visserligen hvad som i sist angifna afseende lägges Petrini till last icke vara förenligt med hans ställning såsom lärare och uppfostrare men då Petrini icke velat medgifva riktigheten af de uti anmälan lämnade uppgifter och då hans förfarande i saken icke heller eljest blifvit klart ådagalagdt, finner öfverstyrelsen den gjorda anmälan ej föranleda till någon ytterligare öfverstyrelsens åtgärd.»

Vi återkomma i ett följande nummer.

Ett missförstånd.

Det har af en och annan i »insändare» till pressen klandrats, att k. läroverksöfverstyrelsen i sina petita för nästa års riksdag hemställt om upprättande fr. o. m. 1911 af allenast fyra nya läraretjänster, nämligen 4 lektorstjänster i hufvudsakligen humanistiska ämnen, äfvensom motiverat denna begränsning därmed, att antalet sökande till ledigförklarade tjänster bör vara så stort, »att den för en sund rekrytering af den ordinarie lärarepersonalen vid dessa läroverk önskvärda täflan vid tillsättandet af läraretjänster äfven skall komma att inträda».

Klandret är oberättigadt såsom hvilande på ett missförstånd. Det är nämligen icke öfverstyrelsen, utan statsutskottet vid innevarande års riksdag, som först framhållit de nu hos öfverstyrelsen påtalade synpunkterna. I nämnda utskotts betänkande nr 9 heter det bl. a.: »Utskottet anser det af vikt, att nya lärareplatser vid de allm. läroverken ej upprättas i hastigare följd än att tillgången på fullt kompetenta sökande för tillsättande af såväl dessa som det antal platser, som på grund af dödsfall och afskedstaganden på vanligt sätt blifva lediga, är så stor, att någon täflan mellan de sökande kan påräknas. Endast under denna förutsättning torde förhoppning finnas, att läroverken kunna erhålla fullt dugliga lärare. Utskottet har därför ansett, att upprättandet af de nya lärareplatserna bör fördelas på flera år än som af k. m:t föreslagits»

Det är sålunda statsutskottet, som uttalat den för öfrigt kanske icke så oriktiga åsikten om önskvärdheten af »täflan mellan de sökande». Klart är, att öfverstyrelsen, för så framt den vill vinna någonting, måste så långt görligt är rätta sig efter de direktiv som i så pass tydlig form gifvas från håll, hvilka ha afgörande betydelse i anslagsfrågor.